

Bloeiend Bedrijf breidt uit!

In 2012 breidt Bloeiend Bedrijf flink uit door extra steun vanuit het Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie. Het samenwerkingsverband groeit uit van 300 aangesloten ondernemers naar maar liefst 500! Met de grootste uitbreiding in het zuiden van

het land waar in 2011 nog niet zo veel ondernemers meededen, maar waar al wel veel waardevolle ervaringen zijn opgedaan in (FAB-)randenbeheer. De ZLTO en agrarische natuurverenigingen helpen met de begeleiding van de nieuwe deelnemers.

De grootste uitdaging van deelname aan Bloeiend Bedrijf is om met een goed aangelegde bloeiende akkerrand nuttige natuur te stimuleren, deze te herkennen en de aanwezigheid te vertalen in duurzame aanpassingen van de gewasbescherming.

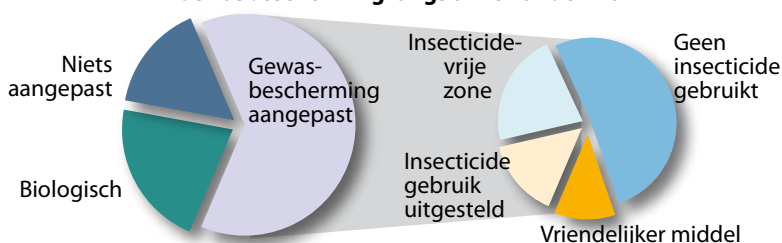
Nuttige natuur herkennen en vertalen naar kansen voor je bedrijf

Inmiddels heeft bijna 90% van de 300 bedrijven die in 2011 meededen verslag gedaan van hun akkerranden. 80% daarvan is gangbaar, en van de bedrijven die insecticiden gebruiken heeft bijna 75% de gewasbescherming aan kunnen passen. Helemaal geen insecticiden gebruiken was de meest gebruikte aanpassing, maar liefst 52% gaf aan helemaal niet met insecticiden te hebben hoeven werken, en nog eens 15% gaf aan spuitgangen te hebben kunnen uitstellen.

Eén op de vijf ondernemers heeft een

“insecticide-vrije zone” aangehouden. Bij granen en consumptieaardappel is het bijvoorbeeld mogelijk de insecticiden pas na 1 of 2 spuitgangen door de midde-len tegen schimmelziekten te mengen. Nog maar een klein aantal bedrijven is overgegaan tot het gebruik van midde-len die minder schadelijk zijn voor nut-tige insecten. Voorbeelden van minder schadelijke middelen zijn Teppeki® in de luizenbestrijding en Calypso® voor de be-strijding van coloradokever.

Gewasbescherming langs akkerranden 2011

Bloeiend Bedrijf is: meer dan 500 landbouwondernemingen en tientallen Agrarische Natuurverenigingen, landelijk ondersteund door Veelzijdig Boerenland, het Louis Bolk Instituut, ZLTO, BoerenNatuur en De Natuurweide.

Bloeiend Bedrijf wordt vanaf maart 2011 drie jaar gefinancierd door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. Meer info:

➔ www.bloeiendbedrijf.nl

Bloeiend Bedrijf nieuwsbrieven

Dit is de derde nieuwsbrief van Bloeiend Bedrijf. In deze nieuwsbrieven leest u over hoe het samenwerkingsverband werkt aan bloeiende akkerranden voor natuurlijke plaagbeheersing. De nieuwsbrief verschijnt zowel digitaal als in gedrukte vorm. Op www.bloeiendbedrijf.nl kunt u zich inschrijven op de nieuwsbrief en oudere edities teruglezen.

➔ www.bloeiendbedrijf.nl

Zaadmengsels 2012

De zaadmengsels voor het komende seizoen zijn inmiddels grotendeels besteld. Op basis van de ervaringen in 2011 zijn de zaadmengsels op een aantal aspecten aangepast om de akkerranden langer en gevarieerder tot bloei te laten komen. Verderom zullen de mengsels geleverd worden door van Dijke Zaden (Zeeland) en ten Have Seeds (Groningen).

Kruiden die zich slecht konden handhaven in de rand zijn er uit gelaten, en het aandeel kruiden die erg zijn gaan domineren is omlaag gebracht. De mengsels voor meerjarige randen zijn niet veranderd, wel is er een speciaal doorzaaimengsel met extra veel meerjarige kruiden.

De eenjarige mengsels bevatten in 2012 de volgende kruiden:

Alexandrijnse klaver, Boekweit, Bolderik, Chrysant, Cosmea, Gele ganzenbloem, Gele kamille, Gierst, Gipskruid, Hoofdjesgilia, Klaproos, Korenbloem, Luzerne, Meisjesogen, Saffloer en Kleine zonnebloem.

Deelnemers kiezen zelf of er wel of geen schermbloemigen en/of phacelia in zitten. Schermbloemigen zijn wel heel goed voor zweefvliegen, maar kunnen de wortelvlieg helpen overwinteren. Phacelia is zeer waardevol voor honingbijen, maar kan ongewild in de zaadbank overleven.

➔ www.bloeiendbedrijf.nl/zaadmengsels

Chrysant en **Gele ganzenbloem** (links en midden) zijn bijzonder goed voor nuttige insecten, maar zaten in 2011 niet in alle zaadmengsels. De complete bloekaarten met aanvullende informatie zijn weer te downloaden op: www.bloeiendbedrijf.nl/zaadmengsels

Veldbijeenkomsten 2012

Ook in 2012 zullen er weer tientallen veldbijeenkomsten georganiseerd worden om de randen en hun effecten te bekijken. Heeft u een interessant onderwerp rond natuurlijke plaagbeheersing

en uw akkerranden? Neem contact op met uw contactpersoon of de landelijke begeleiding om op uw eigen bedrijf een bijeenkomst te organiseren.

Veldgidsje "Akkernatuur"

In november 2011 heeft het Louis Bolk Instituut het veldgidsje "Akkernatuur" uitgebracht. Boordevol foto's helpt het u bij het herkennen van de nuttige beestjes, aangevuld met informatie over hoe u die nuttige natuur kunt stimuleren. Dit wattervaste veldgidsje is te bestellen bij het Louis Bolk Instituut.

➔ www.louisbolck.nl

Planten voor bijen òf natuurlijke vijanden

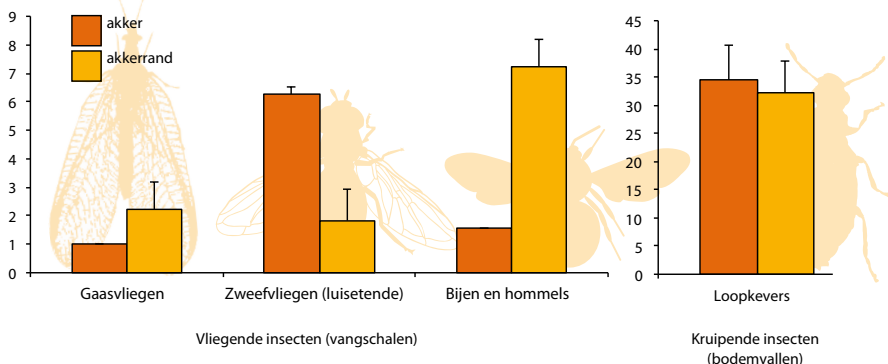
De Bloeiend Bedrijf akkerranden zijn aangelegd voor natuurlijke vijanden van landbouwplagen. Phacelia heeft diepgelegen nectar waar natuurlijke vijanden zoals zweefvliegen en gaasvliegen niet zo goed bij kunnen, maar de Honingbij juist heel goed. In 2012 kunnen deelnemers er daarom voor kiezen ook phacelia aan het mengsel toe te voegen.

Nuttige biodiversiteit in randen en gewassen

De mooie resultaten gewasbescherming van 2011 (zie voorpagina) benadrukken het belang van gewasinspecties. Op tweederde van de bedrijven zijn luizen of andere plagen waargenomen, maar slechts bij éénderde daarvan werd een schadedrempel overschreden! Bovendien hebben bijna alle deelnemers tijdens de gewasinspecties natuurlijke vijanden gezien, met name zweefvliegen, gaasvliegen en loopkevers. Daar is dus een mooie winst voor de akkernatuur uit gehaald!

Met insectenvalletjes hebben we nauwkeurigere tellingen verricht aan nuttige insecten zoals zweefvliegen, gaasvliegen en loopkevers. Door de valletjes in de randen en op $\pm 15\text{m}$ daarvan in de hoofdgewassen te plaatsen hebben we gezien hoeveel er rondkruipt en rondvliegt. In 2012 willen we ook valletjes in akkers zonder akkerrand zetten en verder weg van de rand om beter het effect van de rand te kunnen zien.

In het veld kwamen we zweefvliegen en gaasvliegen vooral in de randen tegen. In de valletjes hebben we zweefvliegen zelfs meer in het hoofdgewas gevonden, waar ze naar bladluizen zoeken om hun eitjes bij te leggen. Loopkevers hebben we overall evenveel gezien, zij hebben dan ook niet zoveel baat bij eenjarige randen. Goed ontwikkelde meerjarige randen stimuleren loopkevers.

Bijen en hommels kwamen we vooral in de randen tegen, en dat komt doordat ze in de hoofdgewassen niet veel voedsel kunnen vinden, maar in de randen wel.

Grafiek: aantallen loopkevers in bodemvallen na 1 week en aantallen vliegende natuurlijke vijanden in vangschalen na 24 uur (beide in eenjarige akkerranden en een naastliggend graangewas).

2012: Het Jaar van de Bij, wat kunt u er mee?

Het gaat niet goed met de honingbij en de 350 andere soorten bijen en hommels in Nederland. Belangrijke oorzaken van de snelle achteruitgang in bijen zijn een gebrek aan bloeiende planten en vervuiling door bijvoorbeeld pesticiden. Om het tij te keren is 2012 uitgeroepen tot het Jaar van de Bij.

Bijen zijn als gewasbestuivers onlosmakelijk verbonden met de agrarische sector, boeren kunnen dus veel betekenen voor de bijen! De bloeiende akkerranden van Bloeiend Bedrijf bieden niet alleen waardevolle drachtplanten voor bijen, maar ook het verminderde gebruik van insecticiden geeft de bijen een steun in de rug. Door de bloemenranden niet langs percelen te leggen waar neonicotinoiden gebruikt worden, dring je de kans op vergiftiging

nóg verder terug. Voorbeelden van middelen met neonicotinoiden zijn Gaucho® en Actara®.

Voldoet uw bedrijf aan het convenant "bijvriendelijk handelen"? Laat het zien en steun het Jaar van de Bij!

➔ www.jaarvandebij.nl

Maak uw activiteiten zichtbaar!

Het doel van Bloeiend Bedrijf is vooral om het werk met akkerranden voor natuurlijke plaagbeheersing te laten zien. Als aangesloten bedrijf kunt u daar op verschillende manieren aan mee werken. Zo kunt u zelf met uw contactpersoon en de landelijke begeleiding demonstraties en excursies organiseren in uw akkerrand(en) en berichten laten plaatsen in lokale kranten of nieuwsbrieven. Bovendien zijn er informatieborden beschikbaar voor bij uw akkerranden. Voor elk aangesloten bedrijf is ook plek op de website, daar kunt u zelf teksten en foto's toevoegen en uw akkerrand ook online in het zonnetje zetten!

➔ www.bloeiendbedrijf.nl/akkerranden-op-de-kaart

Zoek contact met lokale imkers

Als deelnemer van Bloeiend Bedrijf biedt u meer plek aan bloemen en werkt u aan natuurlijke plaagbeheersing. Daardoor zijn minder en soms zelfs geen insecticiden nodig. Om de honingbij daar van te laten profiteren, moeten de imkers van uw werk op de hoogte zijn en weten dat het rond uw akkers veilig is voor honingbijen. De lokale imkersvereniging kan u daarbij helpen. Op onderstaande link vindt u de imkersvereniging bij u in de buurt.

➔ www.bijenhouders.nl/afdelingen.php

Uitgelicht: ANV Akkerwaard

ANV Akkerwaard is een jonge agrarische natuurvereniging in Zuidelijk Flevoland en een aangrenzend gebied in Oostelijk Flevoland. Akkerwaard is ontstaan vanuit een akkerrandenproject van de werkgroep Grauwe kiekendief. De Grauwe kiekendief broedt ook bij ons en zien we als kroon op ons werk met akkernatuur. Vanuit de ANV werken we aan het karakteristieke landschap van Flevoland. Daar hoort een open polderlandschap bij met duidelijke belijningen. Daarom neemt de vereniging veel initiatieven op het gebied van akkerranden. Naast een aantal agrariërs die vanuit de SNL-regeling akkerranden aanleggen, hebben zich ruim 20 leden aangesloten bij Bloeiend Bedrijf. De laagdrempelig-

heid van Bloeiend Bedrijf spreekt veel agrariërs aan en is een goede aanvulling op het provinciale Akkerranden Flevoland project waarin clusters van boeren FAB-randen aanleggen. Een sterk begin dus voor het jonge Akkerwaard! Een andere kerntaak van ons is om agrariërs en burgers te stimuleren zich actief in te zetten voor het natuur en landschapsbeheer in het werkgebied. Akkerwaard en haar leden zijn zich bewust dat we vanuit de gedachte 'be good and tell it' de positie en legitimiteit van de agrarische sector in Flevoland versterken. Akkerwaard wil graag de waard zijn voor de vele organismen op de akker, want akkerwaard is uw akker waard!

Uitbetalingen

Bloeiend Bedrijf wordt financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van EL&I en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). De activiteiten die aangesloten ondernemers uitvoeren in het kader van deze regeling worden vergoed op basis van verantwoording richting het ministerie van EL&I.

De activiteiten van 2011 zijn inmiddels grotendeels uitbetaald, maar er was wel sprake van vertraging. Momenteel wordt in overleg met Dienst Regelingen gekeken hoe we eenvoudiger en sneller werkzaamheden kunnen declareren.

Als aangesloten ondernemer kunt u ook helpen. Houdt bijvoorbeeld gedurende het seizoen een eenvoudige urenverantwoording bij met voor elke activiteit een datum en de hoeveelheid werk dat het heeft gekost. Daarna is het invullen van het declaratieformulier een 'fluitje van een cent'. Let er op dat alles is ingevuld, correcties achteraf leiden alleen maar tot meer vertraging!

Elk jaar ontvangen alle aangesloten bedrijven een overzicht van de gedeclareerde kosten in het voorgaande jaar. Dit overzicht is bruikbaar voor de eigen administratie.

bloeiendbedrijf.nl als centraal informatiepunt

De website van Bloeiend Bedrijf is in het eerste jaar uitgegroeid tot het centrale informatiepunt. De aangesloten bedrijven hebben al honderden foto's toegevoegd, die allemaal via een kaart van Nederland te vinden zijn. Verder kunt u in de activiteiten agenda zien wat er bij u in de regio aan activiteiten georganiseerd worden, en vindt u er informatie over bijvoorbeeld schadedrempels van landbouwplagen, herkenningmateriaal voor nuttige insecten, bloeikaarten en meer.

➔ www.bloeiendbedrijf.nl

De volgende nieuwsbrief staat gepland voor juni 2012. Heeft u ideeën of andere bijdragen voor de volgende nieuwsbrief? Laat het ons gerust weten!

Contact:

Dr. Merijn Bos, Louis Bolk Instituut
Hoofdstraat 24, 3972 LA Driebergen
t: 0343-523860 / m.bos@louisbolk.nl

Ir. Dave Dirks, Veelzijdig Boerenland
Richard Holkade 22, 2033 PZ Haarlem
t: 06-41132609 /
dirks@veelzijdigboerenland.nl

Teksten: Merijn Bos, Dave Dirks,
Monique Hospers-Brands en Wim
Stegeman

Fotografie: Anna de Weerd, Henk
Tiesinga en Merijn Bos in de akker-
randen van Boonman te Midwolda,
Noordam te Woubrugge, Monsma te
Biddinghuizen, van Dongen te Bid-
dinghuizen, van Vliet te Zeewolde.

Layout: www.fingerprint.nl

➔ www.bloeiendbedrijf.nl